

Nostalgiline klaas ehk Lorupist Tarbeklaasini

Tekst **Teet Reier**
Foto **Andras Kralla**

EESTI KLAAS ON SISUSTAMISEL läbi aegade tähtsal kohal olnud.

1930ndate teisel poolel suutis Johannes Lorupi klaasitööstus käivitada uudse kristallitootmise, toodete arv ületas tuhande piiri. Soomlaste-sakslaste 1920ndate toodangut kopeeriv klaasivorm oli kunstnik Agnes Ney käe all saanud uue, elegantse, samas rahvuslikult karge näo.

1940. aasta võimuvahetuse tagajärjel 1941. aastal sündinud Tarbeklaas erilisi muudatusi toodangusse ei toonud. Sõja ajal, 1943. aastal soikus klaasitootmine sootuks. Klaasikogujaid on alati vaevanud küsimus, kas ja kui kaua toodeti pärast sõda pressklaasi endiste Lorupi klaasitööstuse vormide järgi. Kunstiakadeemia professori, klaasikunstnik Maie-Ann Rauni arvates võidi seda sõjajärgse Tarbeklaasi esimestel aastatel teha. “Eks kindlasti kasutati ära vanu vorme, mida kuludes parandati. Erinevuseks Lorupi toodangust on kindlasti klaasimassi kehvem kvaliteet, selline toodang oleks Lorupi ajal kindlalt praagiks tunnistatud,” arvab ta.

Seda, et Eesti klaasikunst sõja järel oma näo kaotas, süvendas Rauni sõnul asjaolu, et puudus kogu toodangut kujundav kunstnikukäsi. “Klaasnõude kujunduses tuli kohustuslikus korras kasutada Vene

klaasivabrikute näidiseid,” lisab ta. Samas aitas Leningradist suunatud nn luksuslike lauanõude näidiste – värvilisest kahelisklaasist rikkalike ja säravate lõikemustritega lauanõude – tootmisse juurutamine tema sõnul Tarbeklaasil 1950. aastate keskel taas tehnoloogiliselt arvestatavale tasemele tõusta.

“Tarbeklaasi eeliseks oli ka sõjaeelsete oskustöölise n-ö Lorupi-aegne suurepärane käsitööoskus. Üleliidulise tava kohaselt puudus 1950ndatel klaasivabrikutes kunstniku ametikoht, tootearendust suunasid erialase ettevalmistuseta funktsionärid. Olukord hakkas muutuma

pärast Stalini surma,” sõnas Raun. Esiimesed uuenduslikud tootenäidised tegi Tarbeklaasile Eesti NSV Riikliku Kunstiinstituudi klaasehistöö eriala professor Maks Roosma, kes võitles Tarbeklaasile välja ka tööstuskunstniku töökoha.

1953. aastal võeti Tarbeklaasi tööle klaasikunstnik Helga Teltma-Kõrge (1926), kes alustas iganenud toodete asendamist uute vormidega. “Ere näide on tema graveeritud servis maasikataimede, -õite ja -marjadega. Ajaproovile vastu pidades oli see tootmises 1960. aastani,” teab Raun. Kuuekümnendaid võibki pidada klaasiloomingu kõrgajaks Tarbeklaasis.